ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดพะเยา

The relationship between leadership and being a learning organization in vocational educational institutions in Phayao Province.

อรรถพันธ์ ทะปัญญา* ผกาภรณ์ บุสบง** สุชาติ ใจภักดี*** สุวิมล ไชยพันธ์พงษ์****
และพิชญนนท์ วงค์หาญ*****

Atthaphan Thapanya Pakaporn Butsabong, Suchart JaipukdeeSuvimon Chaiphanphong,
and Pitchayanon Wonghan

*,**,***,***,****,*****สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค

Pacific Institute of Management Science

Email: pims.data.qa@gmail.com

Received March 24, 2024 Revise April 30, 2024 Accepted June 13, 2024

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษารวมทั้งศึกษาระดับความเป็นองค์การและความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดพะเยา ดังนั้นการพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้และภาวะผู้นำของสถานศึกษาภาครัฐ การวิจัยครั้งนี้ประชากรในการเก็บข้อมูลคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู ครูผู้สอนในสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดพะเยา จำนวน 218 คน โดยจำแนกตาม เพศ อายุ สถานที่ทำงาน อายุการทำงาน และวุฒิทางการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้โดยใช้ระดับความสำคัญจากมากที่สุด ไปหาน้อยที่สุด

ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะทางภาวะผู้นำของผู้บริหารมีระดับสมรรถนะทางภาวะผู้นำสูงแต่ไม่ถึงกับสูงมาก ดังนั้นการที่จะสร้างให้องค์การเกิดความรู้ความสามารถในการพัฒนาและจัดองค์การให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพนั้นผู้บริหารควรปรับปรุงสมรรถนะทางภาวะผู้นำให้มีระดับความสามารถสูงยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้ผู้บริหารตระหนักรู้ว่า หากผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะทางภาวะผู้นำสูง ประกอบด้วย การมีสมรรถนะด้านวิชาชีพ สมรรถนะการเป็นผู้นำ และสมรรถนะพื้นฐานหลักของการเป็นผู้นำสูง จะส่งผลให้ผู้บริหารนั้นสามารถส่งเสริมให้องค์การหรือสถานศึกษาเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ได้

คำสำคัญ : ความสัมพันธ์, ภาวะผู้นำ, สมรรถนะภาวะผู้นำ, องค์การแห่งการเรียนรู้, ผู้บริหาร ครูและบุคลากร,

สถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดพะเยา

Abstract

The purpose of this study was to study the leadership competency of educational institution administrators. As well as study the level of organization and the relationship between leadership and learning organization of public educational institutions under the Vocational Education Department in Phayao Province. The research, population for collecting data is educational institution administrators, government teachers, and teachers in government educational institutions under the Vocational Education Department of Phayao Province. There are 218 people classified by gender, age workplace working years, and education qualifications. The tool used in this study and data collection was a questionnaire regarding general information of the respondents and the relationship between leadership and being a learning organization using the highest level of importance, go for the least. The research results found that the leadership competency of the executives has a high but not very high level of leadership competency.

Therefore, to create the organization's knowledge and ability to develop and organize it into a learning organization to its full potential, executives should improve their leadership competencies to a higher level of competence. It also makes executives aware that if educational institution administrators have high leadership competencies, they include professional competencies leadership competencies, and high basic leadership competencies. It will result in the administrators being able to promote the organization. Or an educational institution to be a learning organization.

Keywords: relationships, leadership, leadership competency, learning organization, administrators, teachers and personnel, educational institutions under vocational education in Phayao Province.

บทนำ

ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเต็มไปด้วยการแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรและความได้เปรียบทางธุรกิจ การนำเทคโนโลยีต่างๆเข้ามาช่วยในการดำเนินงานเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความรวดเร็วและมีคุณภาพเพื่อสร้างผลกำไรสูงสุดให้กับองค์กรของตนทำให้องค์กรสามารถดำรงอยู่ได้และในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าไม่เพียงแต่องค์กรทางธุรกิจเท่านั้นที่ต้องเผชิญหรือต้องปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว องค์การของทางราชการก็เช่นเดียวกันที่ต้องมีการปรับระบบราชการเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างทันท่วงทีและมีประสิทธิภาพโดยแนวทางในการพัฒนาระบบการศึกษาไทยในปัจจุบันนั้นจะเน้นการพัฒนาระบบการศึกษาไทยให้มีความเป็นเลิศสามารถที่จะรองรับการพัฒนาประเทศในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยการเรียนรู้และการพัฒนาองค์การเพื่อให้องค์การมีความทันสมัยอีกทั้งยังต้องเป็นองค์การให้มีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนหรือบูรณาการภายในองค์การได้อย่างทันท่วงทีเพื่อให้สอดคล้องและสามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงภายนอกโดยลักษณะขององค์การที่มีการสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้สมาชิกในองค์การจะต้องมีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนความรู้และถ่ายทอดความรู้ให้แก่กันในทุกระดับช่วงวัยของบุคลากรขององค์การที่ซึ่งสมาชิกทุกคนในองค์การจะต้องสามารถขยายขอบเขตความสามารถของตนได้อย่างต่อเนื่องและไม่มีที่สิ้นสุดทั้งนี้ เพื่อนำพาองค์การไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้เป็นหน้าที่สำคัญของผู้นำขององค์การที่จะนำพาองค์การไปในทิศทางที่เหมาะสม

แต่ในภาวะปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยีระบบสารสนเทศการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การจัดการฐานข้อมูลต่างๆภาวะสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันอาศัยเพียงผู้นำอย่างเดียวมิได้จะต้องอาศัยบุคลากรในองค์การในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาองค์การให้ทันต่อยุคสมัยปัจจุบันดังนั้นการปรับเปลี่ยนองค์การจะต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องหรือปรับเปลี่ยนที่เรียกว่า “องค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)” เพราะตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 หมวด 3 มาตรา 11 “เพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถให้มีลักษณะเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอโดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่างๆเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้องรวดเร็วและเหมาะสมกับสถานการณ์รวมทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถสร้างวิสัยทัศน์และปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคลากรในสังกัดให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ร่วมกัน

ตามนโยบายของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่ได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560 – 2579 ซึ่งเป็นแผนระยะยาว 20 ปีเพื่อเป็นแผนแม่บทสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษาความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก ได้แก่

การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลกอันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution)การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) ผลการพัฒนาการศึกษาในช่วงปี 2552 - 2559 พบว่า ไทยประสบความสำเร็จในหลายด้าน และมีอีกหลายด้านยังเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนในระยะต่อไปดังนี้ 1) ด้านโอกาสทางการศึกษา 2) ด้านคุณภาพการศึกษา 3) ด้านประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน

ในการพัฒนาด้านประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และการใช้จ่ายงบประมาณทางการศึกษาในสถานศึกษามีความแตกต่างกันในส่วนของบุคลากรทางการศึกษาอย่างเห็นได้ชัด เช่น ช่วงอายุวัย วุฒิการศึกษา ทัศนคติของแต่ละบุคคลที่มีต่อเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ การถ่ายทอดความรู้ ทักษะรายวิชาที่ความหลากหลายทำให้เกิดช่องว่างของการติดต่อสื่อสาร การถ่ายทอดความรู้การติดต่อประสานงานหรือการทำงานระหว่างฝ่ายงานของบุคคลากรในองค์กร องค์การแห่งการเรียนรู้นับว่าเป็นเทคนิคหนึ่งในการพัฒนาองค์การที่ถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย สำหรับการพัฒนาองค์การสู่องค์การแห่งการเรียนรู้นั้น ควรมีแนวทางการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมทั้งด้านนโยบาย ด้านการปฏิบัติงาน และด้านการประเมินผล ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามปัจจัย และบริบทของแต่ละองค์การ ซึ่งภาวะผู้นำของบุคลากรทุกคนและทุกระดับมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและผลักดันในการพัฒนาองค์การสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ ในการสร้างวิสัยทัศน์ สร้างความเข้าใจ สร้างความคิดอย่างเป็นระบบ สร้างวินัยในการพัฒนาตนเอง สร้างการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และพัฒนาองค์การอย่างต่อเนื่อง(นฤมล จิตรเอื้อ และคณะ (2560)

สถานศึกษาต้องสร้างองค์การของตนให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ด้วยโดยอาศัยปัจจัยด้านภาวะผู้นำนั้นมีส่วนสำคัญอย่างมากที่จะผลักดันให้เกิดการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ จึงจะต้องอาศัยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และมีความเป็นภาวะผู้นำสูงเล็งเห็นความสำคัญของการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้จึงเป็นที่มาของการศึกษาและการวิจัยความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้และภาวะผู้นำของสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดพะเยา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

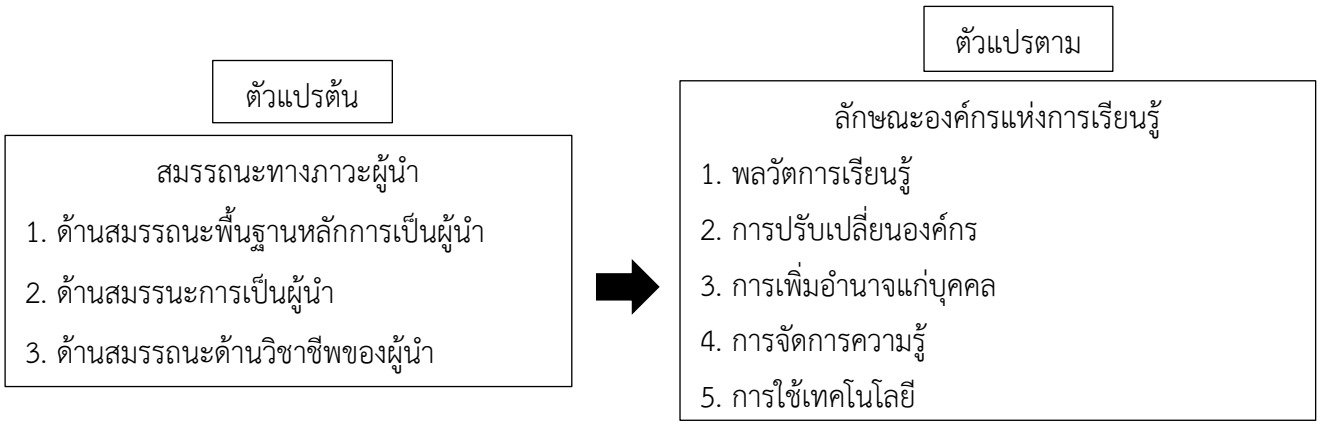
1. เพื่อศึกษาถึงสมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหารของสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาถึงระดับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดพะเยา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดพะเยา

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำของสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดพะเยามีความสัมพันธ์กับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดพะเยา

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยสมรรถนะทางผู้นำครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดภาวะผู้นำของ มิทเชล และลาร์สัน จูเนียร์ (Michell and Larson, Jr., 1987 : 435-436) มากำหนดเป็นตัวแปรต้นในกรอบแนวความคิดการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบไปด้วย ด้านสมรรถนะพื้นฐานหลักการเป็นผู้นำ ด้านสมรรถนะการเป็นผู้นำ และด้านสมรรถนะด้านวิชาชีพของผู้นำ และองค์ประกอบขององค์การแห่งการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้านของ Michael J. Marquardt and Reynolds มากำหนดเป็นตัวแปรตามในกรอบแนวความคิดการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบไปด้วย พลวัตการเรียนรู้ (Learning Dynamics) การปรับเปลี่ยนองค์กร (Organization Transformation) การเพิ่มอำนาจแก่บุคคล (People Empowerment) การจัดการความรู้ (Knowledge Management) และการใช้เทคโนโลยี (Technology Application) มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาโดยผู้ศึกษาเห็นว่ามีความเหมาะสมกับบริบทของการศึกษาครั้งนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยได้แยกออกเป็นข้อ ดังนี้

1. สมรรถนะของการเป็นผู้นำของผู้บริหารในสถานศึกษาทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ สมรรถนะ พื้นฐานหลักของการเป็นผู้นำอยู่ในระดับสูง สมรรถนะการเป็นผู้นำ และสมรรถนะด้านวิชาชีพสูงเช่นเดียวกัน

1.1 สมรรถนะทางภาวะผู้นำในส่วนของสมรรถนะพื้นฐานหลักของการเป็นผู้นำของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับสูงเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาการจัดการเรื่องเงิน

และงบประมาณและด้านการประสานงานผู้บริหารมีสมรรถนะของการเป็นผู้นำอยู่ในระดับสูงมากส่วนสมรรถนะข้ออื่นผู้บริหารอยู่ในระดับสูง

1.2 สมรรถนะทางภาวะผู้นำในส่วนของสมรรถนะการเป็นผู้นำของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับสูงเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าความสามารถในการเรียนรู้ ความสามารถในการบริหารตนเอง ความสามารถในการคิดและวางแผนกลยุทธ์ และความสามารถในการโน้มน้าวสมาชิกให้ทำงานประสบผลสำเร็จอยู่ในระดับสูงมากส่วนสมรรถนะข้ออื่นผู้บริหารอยู่ในระดับสูง

1.3 สมรรถนะทางภาวะผู้นำในส่วนของสมรรถนะด้านวิชาชีพของผู้นำของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับสูงมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าด้านหลักสูตร และด้านการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับสูงมากส่วนสมรรถนะด้านการนิเทศและการประเมินผลผู้บริหารอยู่ในระดับสูงมาก

2. สภาพการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยรวม มีสภาพการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้อยู่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีสภาพการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้อยู่ในระดับสูง

3. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของสมรรถนะทางภาวะผู้นำทั้ง 3 ด้านและสภาพการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวก

4. สมรรถนะทางภาวะผู้นำมีค่าสหสัมพันธ์โดยรวมในเชิงบวกกับสภาพการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ คือ 0.962, 0.950, 0.943 ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการศึกษาสมรรถนะทางภาวะผู้นำที่สัมพันธ์กับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษามีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

สมรรถนะทางภาวะผู้นำของผู้บริหารในสถานศึกษาทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสมรรถนะ พื้นฐานหลักของการเป็นผู้นำ ด้านสมรรถนะการเป็นผู้นำ ด้านสมรรถนะด้านวิชาชีพโดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับสูง ยกเว้นด้านการสื่อสาร ด้านการจูงใจหรือความสามารถในการสร้างทิศทางด้วยตนเอง ด้านทักษะการบริหารจัดการเกี่ยวกับมนุษย์ ด้านการประสานงาน และด้านมนุษยสัมพันธ์ ที่มีสมรรถนะทางภาวะผู้นำอยู่ในระดับสูงมาก

จากข้อมูลดังกล่าว อาจเป็นเพราะในการปฏิบัติงานของผู้บริหารได้สื่อสารชี้แนะจูงใจทักษะการบริหารจัดการเกี่ยวกับมนุษย์ การประสานงาน และมนุษยสัมพันธ์ จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะการสื่อสารและการจูงใจเนื่องจากจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความเชื่อใจแล้วยังสามารถทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผลภายในองค์กรได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ คิกซอน เอ็น.

(Dixon. N. 1994 อ้างใน วีระวัฒน์ ปันนิตานัย, 2544) ที่พบว่า องค์การแห่งการเรียนรู้เป็นการจูงใจใช้กระบวนการเรียนรู้ทั้งระดับบุคคลกลุ่ม และระบบขององค์การเพื่อการปรับเปลี่ยนโครงการไปในทิศทางที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์การ

2. สมรรถนะทางภาวะผู้นำในส่วนสมรรถนะพื้นฐานหลักของการเป็นผู้นำทั้ง 10 ด้าน คือ การทำงานเป็นทีม การสื่อสารความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา ทักษะเกี่ยวกับการบริหารจัดการเกี่ยวกับมนุษย์ การประสานงาน มนุษยสัมพันธ์ ความยืดหยุ่น และความพร้อมจะปรับเปลี่ยนเพื่อองค์การโดยการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาวิชาชีพ และการจัดการเรื่องการเงินและงบประมาณมีความสัมพันธ์กับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาด้วยเช่นกัน

จากข้อมูลดังกล่าว การสร้างคุณลักษณะของผู้นำมีความเชื่อมโยงประสิทธิผลหรือผลการปฏิบัติงานในการทำงานของผู้บริหารเพื่อทำให้เกิดประสิทธิภาพกับองค์การซึ่งสมรรถนะดังกล่าวเป็นสมรรถนะพื้นฐานที่ต้องมีของผู้นำและผู้บริหารโดยจะต้องเป็นสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับทั้งผู้นำและผู้บริหารซึ่งรวมถึงความสามารถในการกำหนดทิศทางกลยุทธ์เพื่อให้เกิดศักยภาพและการส่งเสริมมาตรฐานทางจริยธรรมให้ตรงกับวิสัยทัศน์ขององค์การ ภารกิจ และเป้าหมายทำให้เกิดการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาได้อย่างเต็มความสามารถ

3. สมรรถนะทางภาวะผู้นำในส่วนสมรรถนะการเป็นผู้นำทั้ง 10 ด้านคือ ด้านความสามารถ ในการเรียนรู้ ด้านความสามารถในการบริหารตนเอง ด้านยุทธวิธีที่ทำให้สมาชิกปฏิบัติงานให้สำเร็จ อย่างมีประสิทธิภาพด้านความสามารถในการสอนงานและฝึกงานแก่สมาชิก ด้านความสามารถในการประเมินและวินิจฉัยสถานการณ์ได้ถูกต้องแม่นยำ ด้านความสามารถในการสร้างและพัฒนาทีมงาน ด้านความสามารถในการบริหารความขัดแย้งให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์การ ด้านความสามารถ ในการคิดและวางแผนกลยุทธ์ ด้านความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม และด้านความสามารถโน้มน้าวครูและบุคคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องให้ทำงานร่วมกันประสบผลสำเร็จมีความสัมพันธ์กับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

จากข้อมูลดังกล่าวเนื่องมาจากการที่จะทำองค์การให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันภายในระหว่างบุคลากรควบคู่ไปกับการรับความรู้จากภายนอกโดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ มีโอกาสใช้ความรู้ในการพัฒนาสถานศึกษาของตนเองนั้น ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการจูงใจให้สมาชิกเพื่อนร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติตามเกิดความรักความศรัทธาและไว้วางใจซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แยกความเป็นผู้นำออกจากความเป็นผู้บริหารจัดการ สอดคล้องกับงานวิจัยของนางสาวพนานันท์ โกศินานนท์ (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาวิทยาลัยราชพฤกษ์สู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวินัย 5 ประการกับความพร้อมของวิทยาลัยราชพฤกษ์สู่องค์กรแห่งการเรียนรู้กลุ่มตัวอย่างคือ ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยคณาจารย์ประจำ จำนวน 155 คน และเจ้าหน้าที่จำนวน 51 คน รวม 206คน

พบว่า วินัย 5 ประการ ได้แก่ การเป็นบุคคลที่รอบรู้ (Personal mastery) รูปแบบ-วิธีคิด (Mental models) การมีวิสัยทัศน์ร่วม (Shared vision) การเรียนรู้เป็นทีม (Team learning) และการคิดเชิงระบบ (Systems thinking) ของคณาจารย์ประจำและเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยราชพฤกษ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพร้อมในการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01

4. สมรรถนะทางภาวะผู้นำในส่วนสมรรถนะด้านวิชาชีพทั้ง 3 ด้านคือ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการนิเทศและการประเมินผลมีความสัมพันธ์กับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

จากข้อมูลดังกล่าวอาจเป็นเพราะผู้บริหารของสถานศึกษามีความเข้าใจความเชี่ยวชาญในเชิงเทคนิควิธีการในเรื่องการจัดการเรียนรู้หรือการจัดการศึกษา การนำเทคโนโลยีหรืออุปกรณ์เข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรยา สัจจะเขตต (2564) ได้ศึกษา การพัฒนาแนวทางการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนจำนวน 341 คน ในโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 5 ปีการศึกษา 2563 เครื่องมือ คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ระยะที่ 2 พัฒนาแนวทางการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 จากผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดีเครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์แล้วประเมินแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นและความต้องการพัฒนาได้ดังนี้ ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ 6 แนวทาง ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ 6 แนวทาง ด้านรูปแบบทางความคิด 6 แนวทาง ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม 5 แนวทาง ด้านการเป็นบุคคลรอบรู้ 6 แนวทาง และด้านการพัฒนาการเรียนรู้ของทีม 5 แนวทาง

5. สมรรถนะทางภาวะผู้นำที่สัมพันธ์กับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา พบว่า สมรรถนะทางภาวะผู้นำกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ในภาพรวม และรายด้านอาจเป็นเพราะสถานศึกษาที่มีผู้นำในการร่วมมือกันทำงานเป็นทีมมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และทักษะระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอนหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาทำให้ขีดความสามารถและการพัฒนาศักยภาพทางการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิโรจน์ สารรัตนะ และอัญชลี สารรัตนะ (2545) ศึกษาวิจัยปัจจัยทางการบริหาร กับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 9 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารทั้ง 10 ปัจจัย พบว่า ต่างมีความสัมพันธ์ ระหว่างกันอยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และต่างมีความในทางบวกทุกตัว สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรินทร์ ไชยสมบัติ (2550) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหาร

สถานศึกษาที่ส่งผลต่อ การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะภาวะผู้นำด้านสมรรถนะพื้นฐานหลักของการเป็นผู้นำสมรรถนะการเป็นผู้นำและสมรรถนะด้านวิชาชีพ อยู่ในระดับสูง และมีปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ทั้ง 24 ปัจจัย มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมคิด สร้อยน้ำ (2547) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียน มัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าระดับปัจจัยทางการบริหารและระดับความเป็นองค์การ แห่งการเรียนรู้ในในโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และปัจจัยทางการบริหารทั้ง 11 ปัจจัยร่วมกันอธิบายความแปรปรวนในความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ได้ร้อยละ 76.80 ปัจจัยทางการบริหารที่สามารถพยากรณ์องค์การแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การปฏิบัติงานของครูและทีมงานเป้าหมายและข้อมูลย้อนกลับ การปฏิบัติงาน การจูงใจ บรรยากาศและวัฒนธรรมของโรงเรียนการพัฒนาครูและทีมงาน วิสัยทัศน์ พันธกิจและ ยุทธศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการวิจัยครั้งนี้พบว่าสมรรถนะทางภาวะผู้นำของผู้บริหารมีระดับสมรรถนะทาง ภาวะผู้นำสูงแต่ไม่ถึงกับสูงมาก ดังนั้นการที่จะสร้างให้องค์การเกิดความรู้ความสามารถในการพัฒนาและจัดองค์การให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพนั้นผู้บริหารควรปรับปรุงสมรรถนะทางภาวะผู้นำให้มีระดับความสามารถสูงยิ่งขึ้น

2. จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ผู้บริหารทราบว่าหากผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะทางภาวะผู้นำสูง คือมีสมรรถนะด้านวิชาชีพ มีสมรรถนะการเป็นผู้นำและมีสมรรถนะพื้นฐานหลักของการเป็นผู้นำสูงนั้นซึ่งจะทำให้สมรรถนะดังกล่าวที่ผู้บริหารมีนั้นส่งเสริมให้องค์การหรือสถานศึกษาแห่งนั้นเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะสมรรถนะทางภาวะผู้นำที่สัมพันธ์กับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดพะเยาเท่านั้น และประชากรที่ทำการตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหาร ครูผู้สอน ในสถานศึกษาเท่านั้น ดังนั้นในการทำวิจัยในครั้งต่อไปควรทำการวิจัยสมรรถนะทางภาวะผู้นำของทุกสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดพะเยา และควรศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนในสถานศึกษาต่างๆเหล่านั้นด้วย เพื่อไม่ให้เกิดความลำเอียงและควรศึกษาเกี่ยวกับสภาวะของผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดพะเยา

บรรณานุกรม

พัชรินทร์ ไชยสมบัติ. (2550). **ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4.** การศึกษาอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

นฤมล จิตรเอื้อ และคณะ (2560).บทบาทภาวะผู้นำในการพัฒนาองค์การสู่องค์การแห่งการเรียนรู้, วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 10(2).1738-1754

วิโรจน์ สารรัตนะ และอัญชลี สารรัตนะ. (2545). **ปัจจัยทางการบริหารกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 9.** กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดทิพย์วิสุทธิ์.

วีรยา สัจจะเขตต์. (2564). **การพัฒนาแนวทางการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5.** ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารและพัฒนาการศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สมคิด สร้อยน้ำ. (2547) **การพัฒนาตัวแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา.** มหาวิทยาลัยขอนแก่น/ขอนแก่น

Marquardt, M. J. & Reynolds, A. (1994). **The Global Learning Organization.** New York: Irwin.